

Sivas Milletvekili Selami Uzun ve 3 Milletvekilinin; Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile Adalet Komisyonu Raporu (2/1037)

Not: Teklif; Başkanlıkça İçişleri ve Adalet komisyonlarına havale edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Selami Uzun

Sivas

Kerim Özkul

Konya

Sinan Özkan

Kastamonu

Muharrem Tozçöken

Eskişehir

GENEL GEREKÇE

Polisin görev ve yetkilerini düzenleyen temel kanun olan 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu (PVSK), 1934 yılında yürürlüğe girmiş ve Kanunda daha sonra çeşitli defalar değişiklik yapılmıştır. 2001 yılından başlayarak Avrupa Birliği (AB) Müktesebatına uyum çalışmaları çerçevesinde de Anayasada ve PVSK’da değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca ceza hukuku alanında reform niteliğinde kanunlar çıkarılarak yeni ceza adalet sistemi oluşturulmuştur. Ancak özellikle suç sonrası alanında yapılan bu değişikliklere paralel olarak, polis hukukunun çok geniş bir alanını kapsayan suç öncesi önleme alanındaki düzenlemeler PVSK’ya yansıtılmamıştır.

Güvenlik politika ve uygulamalarının hukuk devletini güçlendirmeye katkıda bulunacağı ve demokratik uygulamaların gelişmesini sağlayacağı muhakkaktır. Silahlı icra ve inzibat kuvveti olarak polisin temel amacı, kamu düzeninin sağlanması çerçevesinde Devlet otoritesinin ve icrai işlemlerin etkinliğini artırmak, halkın güven ve itimadını temin etmektir. Kamu düzeninin korunması çerçevesinde kamu güvenliğine yönelik tehlikelerin önlenmesi ve bertaraf edilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi bakımından polisin çağdaş ve modern yetkilerle donatılması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Suç soruşturma sürecinde polise verilen yetkiler suç önleme çalışmalarını da doğrudan etkilemektedir. Polisin yerine getirdiği görevler itibarıyla suç önleme ve adli görevlerin bir bütün olduğu ve birbirini tamamladığı görülmektedir. Bu nedenle Avrupa ve diğer gelişmiş dünya ülkelerindeki uygulamalar paralelinde, ülkemizde de hedeflenen etkin, hızlı ve caydırıcı ceza adalet sisteminin gerçekleştirilebilmesi için, polisin etkinliği artırılmalıdır.

Kamu düzeninin sağlanması bakımından, ceza adalet sisteminin bütün yönleriyle ele alınması gerekmektedir. Suçla mücadele alanında yapılan temel düzenlemelerin bir tamamlayıcısı ve polisin önleyici görev ve yetkilerini belirleyen bir düzenleme olarak mevzuatın da yeniden ele alınmasının gerekliliği açıktır.

Yeni ceza adalet sistemimizin AB standartlarına uygun hale getirilebilmesi için PVSK'daki hükümler yetersiz olduğundan, polis suç öncesi alanda yeni ve çağdaş yetkilere ihtiyaç duymaktadır. Demokratik bir yapıda kişi hak ve özgürlükleri ile kamu güvenliği dengesinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu dengenin sağlanması da güvenlik hizmetlerinin eksiksiz yapılmasına bağlıdır. Ekonomik ve sosyal gelişmelere bağlı olarak değişen güvenlik konsepti, tehlikenin engellenmesi gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır.

Yapılan araştırmalar polisin zamanının büyük bir kısmını suç önleme görevine ve sınırlı olmak üzere sosyal hizmet fonksiyonuna ayırdığını göstermektedir. Ancak bu alanda PVSK'daki hükümler yetersiz olduğundan, suç öncesi alanda yeni ve çağdaş yetkilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Polisin suçla mücadele ve özellikle suçu önlemedeki etkinliğini artırmak bakımından, Teklif ile polise, tehlikenin ve suç işlenmesinin önlenmesine ilişkin ve hukuka uygun yetkiler verilmesi benimsenmiş bulunmaktadır. Teklif, temel hak ve özgürlükleri de koruma felsefesinden hareketle hazırlanmış; AB standartları, uluslararası ölçütler, çağdaş yaklaşımlar ve yeni güvenlik konsepti göz önünde bulundurulmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile durdurma yetkisi düzenlenmiştir. Durdurma yetkisi, polisin görevlerinin yerine getirilmesi bakımından en başta gelen, temel hak ve özgürlükleri en az etkileyen yetkilerindendir. Halen kanunlarımızda düzenlenmemiş olan bu yetki, maddede düzenlenmiş bulunmaktadır.

Birinci olarak, bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek, suç işlendikten sonra kaçan faille- rin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek, hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek, kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek amacıyla polisin kişileri ve araçları durdurması bir zorunluluktur.

İkinci olarak, kişiler ve araçlar bilgi almak amacıyla da durdurulabilir. Burada bilgisine müra- caat edilen kişi, kural olarak, suç şüphesi altında olan bir kişi değildir. Polisin yürüttüğü bir araştır- ma veya soruşturmayla alakalı polise yardım edeceği umulan kişidir. Kişiler polise yardım etme noktasında ahlaki bir yükümlülük altındadır.

Üçüncü olarak, kişi ve araçların aranabilmesi ve gerektiği takdirde şüphelenilen kişilerin yaka- lanabilmesi için öncelikle durdurulması gerekir. Zira arama ve yakalama işlemleri kişiler veya araç- lar hareket halinde iken gerçekleştirilemez. Bu yetkinin keyfi kullanılmasının önlenmesi için, kişi- lerin suç işlediğine veya işlemekte olduğuna, araçlarda da suç unsuru bulunduğuna dair makul se- beplerin bulunması gerekir.

Dördüncü olarak ise, kişilerin ve araçların durdurulması için gerektiğinde zor kullanılması ka- mu güvenliği ve düzeni açısından bir zorunluluktur. Bu bakımdan durdurulması gereken aracın ya- pılan uyarıya rağmen durmayarak kaçması hâlinde, toplumun veya kişilerin tehlikeye düşmesinin ya da suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla durdurulması için, tehlikeyi bertaraf edecek nitelikte ve artan nispette fiziki engeller, zor ve zor kullanmanın son aşaması olan silah kullanılacaktır.

Mukayeseli hukukta yer alan düzenlemeler gereği olarak da; polis, gerektiğinde makul şüpheye dayanarak denetlediği yerdeki bir kişiyi kamusal alanda durdurarak kendisine sorular sormalı, bu kişinin kimliği, bu yerde, bu saatte ne yaptığı gibi konularda ikna edici bilgiler almalıdır. Sorulara muhatap olan kişinin tavır ve hareketlerinden ve verdiği cevaplardan muhtemel bir tehlikeye neden olabileceği anlaşılıyor veya kişinin toplum için tehlike teşkil eden ve şüphe oluşturan silah ve benzeri araçlar taşıdığı belirlenmişse ilgili yasal hükümler doğrultusunda gerekli arama ve gözaltı işlemleri derhâl yerine getirilebilmelidir.

Bu düşüncelerden hareketle, durdurma yetkisinin kullanılabilceği durumlar maddenin birinci fıkrasında sayılmıştır. Sayılan sebeplerin varlığı halinde, durdurma yetkisinin kullanılması sırasında polis kişi ve araçları durdururken, durdurmayı sağlamak üzere uygun yerlerde geçici kontrol noktaları da oluşturabilecektir. Bu kontrol noktaları, havaalanı girişleri gibi giriş çıkışların kontrolü olduğu yerlerde sürekli olarak da oluşturulabilir.

İkinci fıkrada, durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, polisin tecrübesine ve içinde bulunduğu durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunmasının gerektiği ve süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işleminin yapılamayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Üçüncü fıkra gereğince polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilecektir. Ancak kişiler sorulan sorulara cevap verme konusunda hukuki bir yükümlülük altında değildir. Ayrıca polis durdurduğu kişiden kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir. Ancak, durdurulan kişinin sorulan sorulara tatmin edici ya da hiç cevap vermemesi ve altıncı fıkrada belirtilen hususların varlığı halinde gerekli tedbirler alınabilecektir.

Dördüncü fıkrada, durdurma süresinin durdurmanın sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamayacağı; beşinci fıkrada ise, durdurma sebebinin ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verileceği hüküm altına alınmaktadır. Makul şüphenin varlığı; bu şüpheye konu kişiyi, bu kişiyle kurulacak iletişim süresince durdurmayı ve bekletmeyi gerektirir. Bu süre ve kurulan iletişim sonucunda makul şüphe daha da kuvvetlenerek, yakalama veya arama yetkisinin kullanımını gerektiren bir sonuca ulaşılmasına neden olabilecektir.

Altıncı fıkra ile polisin, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik olarak gerekli tedbirleri alabileceği düzenlenmektedir. Bu kapsamda, durdurulan kişi üzerinde, giysilerinden herhangi birisi çıkarılmaksızın, elle, yüzeysel olarak, yoklama biçiminde bir kontrol yapılabilir. Yoklama ve sıvazlama, durdurma sırasında, polisin kontrol amaçlı yapabileceği işlemlerdendir. Bu işlem, makul şüphenin kuvvetlendiği durumlarda yerine getirilecek bir tedbirdir. Yoklama, görevli polis tarafından el ile şüphelenilen kişinin üstünün, mahremiyetine ve elbisesinin detaylarına vakıf olunmayacak ve elbisesi çıkarttırılmayacak şekilde farklı noktalara dokunulmak suretiyle kontrol edilmesini ve suç unsuru eşyaların bulunup bulunmadığının belirlenmesini ifade etmektedir. Sıvazlama ise yoklama işleminin, elin kişinin üstünden kaldırılmaksızın sürekli bir şekilde gezdirilmesi suretiyle yerine getirilmesidir. Bu işlem sonucunda, kişide silah veya tehlike oluşturan diğer bir alet veya eşya bulunduğu sonucuna ulaşırsa, kontrol işlemi kişinin eşyasının ve aracının görünen alanlarının aranması gerekebilir. Bu durumda, aramaya ilişkin genel hükümler uygulanmadan ve herhangi bir merciden arama izni almadan; durdurma yetkisinin kullanılması sırasında oluşan izlenim neticesinde ortaya çıkan tehlikenin bertaraf

edilmesi amacıyla arama yapılacaktır. Ancak bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemeyecektir. Kişi kendi rızasıyla bunları açarak göstermesi halinde gerekli kontrolün yapılması da, hukuka aykırılık oluşturmaz.

Yedinci fıkrada, bu Kanun ve diğer kanunların verdiği görevlerin yerine getirilmesi sırasında, polis tarafından gerekli işlemler için durdurulan kişiler ve araçlarla ilgili hükümlerin saklı olduğu düzenlenmiştir. Örneğin Karayolları Trafik Kanunu gereğince, sürücü belgesi ve araç ruhsatının sunulması veya araçta bulundurulması zorunlu eşyanın tespiti için yapılacak işlemler, ilgili mevzuat hükümlerine tabi olarak gerçekleştirilecektir.

Maddenin devamında, polisin kimlik sorma yetkisi düzenlenmektedir.

Maddenin sekizinci fıkrasına göre polis, görevini yerine getirirken, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilere kimliğini sorabilecektir. Elbette kimlik sorma yetkisinin kullanılması için, görevin yerine getirilmesi bakımından kişinin kimliğinin sorulması gerekli olmalıdır. Polisin kişilerin kimliğini görmek istemesi karşısında herkes nüfus cüzdanı, pasaport veya diğer resmî bir belgeyi göstererek veya başka bir suretle kimliğini belirlemek zorundadır. Ayrıca yabancılar bakımından, ilgili Kanunda, polis tarafından sorulduğunda kimlik belgesi ibraz edilmesinin mecbur olduğuna ilişkin düzenleme de yer almaktadır. Kişilerin kimliğini net bir şekilde ispat etmesi halinde, kişilerden, başka belge göstermesi veya getirmesi istenemez. Polis kimliğini geçerli bir belge ile ispatlayamayanlara bu hususta gerekli kolaylığı gösterecektir. Bu suretle, kimliği bulunmayan kişinin kimliğinin belirlenmesine çalışılacak; bunun mümkün olmaması halinde onuncu ve devamı fıkra hükümleri uygulanacaktır.

Dokuzuncu fıkra gereğince polis, kimlik sorgulaması süresince kişiyi ve aracı bekletebilecek, bu sorgulama işlemi sırasında kimlik bilgilerini kayda geçirebilecektir. Mukayeseli hukukta da ifade edildiği gibi; bir kişinin kimliğinin sorularak kayda geçirilmesi, o kişinin orada suç işlemesini önleyici bir etki yaratmaktadır. Bu kişi, suç işlediği takdirde kimliğinin tespit edilebilecek olması düşüncesiyle, işlemeyi tasarladığı suçlardan da vazgeçmektedir.

Onuncu fıkra gereğince; belgesi bulunmayan, kimliğine ilişkin açıklamada bulunmaktan kaçınan veya kimliğini bir belge ile veya polişçe tanınmış kişilerin tanıklığı ile şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ispat edemeyen ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi tutularak, aranan kişilerden olup olmadığı anlaşılincaya ve gerçek kimliği belirleninceye kadar gözaltına alınmak üzere durumdandan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilecektir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınacak ve gözaltına alma süresinin dolmasına kadar kimliği açık şekilde anlaşılammışsa da tutuklanacaktır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verileceği de onbirinci fıkrada gösterilmektedir.

Maddenin onikinci fıkrası gereğince, nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği tespit edilemeyen kişilerin nüfusa kayıtlarının temini için gerekli işlemler yapıldıktan sonra, 5 inci maddeye göre fotoğraf ve parmak izi tespit edilerek kayda alınacaktır.

Kimliği tespit edilemeyen kişinin yabancı olduğunun anlaşılması halinde, 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümlerine göre gerekli işlemlerin yapılacağı da maddenin onüçüncü fıkrasında gösterilmiştir.

Madde 2- Maddede, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun mevcut 5 inci maddesinde yer alan ve Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesindeki düzenleme sonrasında önemli tereddütler yaşanan “polisin parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi” yeniden düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, parmak izi alınacak kişiler gösterilmiştir. Buna göre polis sadece suç sebebiyle değil, diğer her türlü görevi sırasında hakkında fıkrada sayılan bir işlem yaptığı kişilerin de parmak izini alabilecektir. Buradaki düzenlemenin temel felsefesi, maddenin ikinci fıkrasındaki “parmak izinin hangi sebeple alındığının sisteme kaydedilmemesine ilişkin” hükme dayanmaktadır. Yani parmak izi alınan kişilerin bu bilgilerinin kaydedildiği sistemde, alınmışsa ayrıca fotoğrafları ve açık kimlik bilgileri yer alacak; ancak parmak izinin hangi münasebetle alınmış olduğu bu sistemde görünmeyecektir. Dolayısıyla bu veriler kimlik tespiti amaçlı olarak kullanılabilir; parmak izi sorgulaması sonrasında da yalnızca kişinin kimlik bilgilerine ulaşılabilecektir. Böylece kamuoyunda “fişleme” olarak yanlış bir inanişâ neden olan işleme sebep olunmaması da sağlanmış olacaktır.

Ayrıca maddede, Polis Vazife ve Sâlahiyet Kanununun mevcut 5 inci maddesine paralel olarak yalnızca parmak izi ve fotoğrafların alınması düzenlenmiş; Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesinde belirtildiği şekilde; avuç içi izi, beden ölçüleri gibi ayırt edici diğer fiziki özelliklerin alınması öngörülmemiştir. Dolayısıyla diğer kişisel özellikler, yalnızca Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında alınabilmektedir.

Açıklanan nedenlerle, maddenin birinci fıkrasında, yalnızca suç işleyenlerle ilgili değil; polis hakkında, birinci fıkrada sayılan bir işlem yaptığı herkesin parmak izinin alınması kabul edilmiştir. Gözaltına alınanlarla ilgili hüküm eklenirken, yakalanan herkesin değil; Ceza Muhakemesi Kanununa göre gözaltına karar verme yetkisi Cumhuriyet savcısına ait olduğundan, gözaltına alınacakların parmak izinin alınması öngörülmüştür. Yine gelişmeler doğrultusunda, örneğin ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü) ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından alınan kararlar doğrultusunda 2010 yılına kadar pasaport tanziminde çipli sisteme geçilecek olması ve bu amaçla kişilerin parmak izlerinin alınmasının gerekmesi gibi sebepler de, birinci fıkranın tanziminde etkili olmuştur. Gönüllü olan kişilerden, aydınlatılmış rızaları üzerine alınacak parmak izleri de aynı sisteme aynı koşullarda kaydedilecektir.

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun mevcut 5 inci maddesinde, yalnızca parmak izleri ve fotoğrafları alınacak kişiler sayılmakta, bunların saklanma ve kullanma esaslarına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık yeniden düzenlenen maddenin devam eden fıkralarında, alınan parmak izi ve fotoğrafların saklanmasına, kullanılmasına ve imhasına ilişkin esaslar gösterilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, alınan parmak izlerinin, münhasıran bu amaçla Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulmuş sisteme kaydedilerek saklanacağı; parmak izinin, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte ve ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek suretiyle sisteme kaydedileceği; buna karşılık, yukarıda da açıklandığı gibi, “hangi sebeple alındığı belirtilmek sizin” bu kaydın yapılacağı gösterilmektedir. Yani parmak izi, alınma sebebi ile ilişkilendirilmeden kaydedilecek; sistemde herhangi bir şekilde suç bilgisi bulunmayacaktır. Ayrıca her ülkede parmak izlerinin polis tarafından alındığı ve kaydedildiği de, düzenleme yapılırken göz önünde bulundurulmuştur.

Üçüncü fıkrada, olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izlerinin, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar, ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilmesi düzenlenmektedir. Buna göre hırsızlık, cinayet gibi suç işlenen yerden alınan ve kime ait olduğu tespit edilemeyen parmak izleri; ileride ait olduğu kişi tespit edilinceye kadar soruşturma dosya numarası ile birlikte saklanacaktır.

Dördüncü fıkrada; Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi kapsamında, yürütülen soruşturmalara ilgili olarak Cumhuriyet savcısının emriyle alınan parmak izleri ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 21 inci maddesi kapsamında ceza infaz kurumuna girişte hükümlülerden alınacak parmak izlerinin de aynı sisteme kaydedilmesi öngörülmüştür.

Beşinci fıkrada; gönüllü kişiler dışında, kanun gereğince parmak izi alınabilecek kişilerin fotoğraflarının da alınarak, aynı esaslarla sisteme kaydedilmesi öngörülmüştür.

Altıncı fıkrada, sistemde kayıtlı bilgilerin hangi amaçlarla ve kimler tarafından kullanılabilceği düzenlenmektedir. Buna göre bu veriler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkartılabilmesi amaçlarıyla ve bu kapsamda mahkeme, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılacaktır. Dolayısıyla alınan verilerin hangi amaçlarla kullanılabilceği açıkça belirtilmiş, Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 5 inci maddesine uygun bir düzenleme yapılmıştır. Burada verilerin kullanımının, amacına yönelik olarak, ilgili mevzuatta düzenlenen usullere göre olacağına kuşku yoktur.

Yedinci fıkrada, parmak izlerinin kolluk tarafından kullanılabilmesine yönelik özel bir hüküm yer almaktadır. Buna göre kolluk birimleri, kimlik tespiti yapmak (kimliği belirsiz cesedin kimliğini belirlemek; üzerinden farklı kişiler adına düzenlenmiş kimlikler çıkan bir kişinin kimliğini belirlemek; afetlerde kimlik tespiti yapmak gibi) veya olay yerinden alınan parmak izinin karşılaştırılması (hırsızlık olayının olduğu yerden alınan parmak izinin sorgulanması gibi) amaçlarla bu sistemle doğrudan bağlantı kurabileceklerdir. Halen mevcut parmak izi sisteminden sorgulama da, illerden online bağlantı kurulmak suretiyle sağlanmaktadır.

Sekizinci fıkraya gereğince; sistemde kayıtlı verilerin hangi kamu görevlisi tarafından ve hangi amaçla kullanıldığına denetlenmesine imkân tanıyan bir güvenlik sisteminin kurulması gerekmektedir. Kullanılmakta olan parmak izi sisteminde de, erişim sağlayanlara ilişkin güvenlik sistemi kullanılmaktadır.

Dokuzuncu fıkrada, parmak izi sisteminde yer alan kayıtların gizli olduğu ve altıncı ve yedinci fıkralarda belirtilen amaçlar dışında kullanılamayacağı öngörülmüştür.

Maddenin onuncu fıkrasında ise, sistemde kayıtlı parmak izi ve fotoğrafların, kişi öldükten itibaren on yıl sonra ve her halde sisteme kayıt tarihinden itibaren seksen yıl sonra silinmesi öngörülmüştür. Böylece, kişi öldükten sonraki süreç içinde de; örneğin sahte kimlik kullanımının tespitine yönelik bazı tespitlerin yapılabilmesi sağlanmış olacaktır.

Son olarak, onbirinci fıkrada da, maddenin uygulanmasına yönelik olarak diğer esas ve usullerin Adalet Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

Madde 3- Maddede, PYSK'nın 9 uncu maddesindeki önleme araması hükümleri yeniden düzenlenmektedir.

Birinci fıkraya göre tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülki amirin yazılı emriyle; kişilerin üstlerinde, araçlarında, özel kâğıtlarında ve eşyasında önleme araması yapılacağı öngörülmüştür. Polis önleme araması sonucunda; suç oluşturmayan durumlarda gereken tedbirleri alacak; bir suçla ilişkin delil elde edilmesi durumunda da kişi ve eşya ile ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, arama talep yazısında, arama için makul sebeplerin oluştuğunun gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi zorunlu kılınmış; üçüncü fıkrasında ise arama karar veya emrinde; aramanın sebebi, konusu ve kapsamı ile aramanın yapılacağı yer, zaman ve geçerli olacağı zaman diliminin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Önleme aramalarının, amaç ve içeriği gereği adli aramalardan farklı olması nedeniyle, gece yapılamayacağına ilişkin bir kısıtlama öngörülmemiştir.

Önleme aramasının yapılabileceği yerler maddenin dördüncü fıkrasında sayılmıştır. Konutta önleme aramasının yapılamayacağı; kamuya açık olmayan işyerleri ve diğer kapalı alanlardaki önleme aramalarının ise ancak hâkim kararıyla yapılabileceği ise beşinci fıkrada hüküm altına alınmıştır. Bu fıkrada geçen kamuya açık olmayan işyerleri ve diğer kapalı alanlar ibaresinden kapalı alan olup da herkesin girip çıkmaya yetkili olmadığı yerler kastedilmiştir. Ayrıca fıkrada yapılan düzenleme ile kişilerin hayatı veya vücut bütünlüğüne karşı işlenmesi muhakkak olarak öngörülen bir suçun önlenmesi ya da işlenmekte olan suçun devamının engellenmesi amacıyla kişilerin konutuna ve işyerine polislin doğrudan girebilmesine imkân sağlanmıştır. Bu halde, imdat veya yardım istenmiş olup olmamasına bakılmaksızın ve herhangi bir emir veya karar aranmaksızın, yukarıdaki sebeplere bağlı olarak kişilerin konutuna veya işyerine girilebilecektir.

Maddenin altıncı fıkrasında, spor karşılaşması, miting, konser, festival, toplantı ve gösteri yürüyüşü ve benzeri toplumsal etkinliklerin düzenlendiği veya aniden toplulukların oluştuğu hallerde gecikmesinde sakınca bulunan hâl var sayılacağı, dolayısıyla bu gibi durumlarda mülki amir tarafından verilecek yazılı emirle önleme araması yapılabileceği öngörülmektedir.

Polisin öncelikli görevlerinin başında tehlikeyi önlemek ve tehlikenin ortaya çıkması hâlinde de bertaraf etmek gelmektedir. Polisin, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla, giriş ve çıkışın belirli bir usûle tâbi olduğu bina, tesis veya diğer yerlere gelenlerin veya bu yerlerde çalışanların üstünde, aracında ve eşyasında, herhangi bir merciden emir veya karar olmaksızın ve kişilerin unvan, sıfat veya görevlerine bakmaksızın doğrudan teknik cihazlarla kontrol etmesi, gerekli teknik cihazların bulunmaması halinde veya gerektiğinde el ile sıvazlama şeklinde kontrol ve arama yetkisi, maddenin yedinci ve son fıkrasında düzenlenmiştir. Burada tehlikeyi önlemek için kademeli olarak varsa öncelikle teknik cihazlarla kontrol yapılacak, bu kontrolün yeterli olmaması veya cihaz ya da cihazların olumsuz sinyal vermesi durumunda veya kontrol sonucunda gerekli görülmesi halinde el ile sıvazlama şeklinde kontrol yapılacak, bunun da tehlikeyi önlemek veya bertaraf etmek için yeterli olmaması hâlinde ya da gerektiğinde el ile kontrol kademesi atlanarak doğrudan üst aramasına geçilebilecektir. Elle sıvazlama şeklinde yapılan kontrol, kişinin özel hayatının mahremiyetinin ihlali şeklinde ifade edilebilen, özel hayatın gizliliği hakkının geçici olarak sınırlandırılması olan arama tedbirinden farklıdır. Kişinin belindeki kabarıklığın silah ya da telefon olup olmadığına ilişkin olarak sıvazlama şeklinde yapılan kontrol örneğinde olduğu gibi, şahsın cebindeki para miktarı gibi özel sırlarına vakıf olunmadan sadece belindeki kabarıklığın telefon olduğunun anlaşılması halinde işlem sona erecektir. Bu kapsamda, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi için başta kontrol edilen veya arananın ve toplumun emniyeti söz konusu olduğundan, bu kişilerin unvan, sıfat ya da görevleriyle ilgili özel kanunlardaki özel yargılama ve soruşturmalara ilişkin usul hükümleri, tamamen önleyici ve koruyucu nitelikteki bu işlemin uygulanması bakımından dikkate alınmayacaktır. Bu yerlere girmek isteyenlerin kimliklerini sorulmadan ibraz etmeleri zorunlu hale getiren bir düzenleme yapılmıştır.

Madde 4- Zor kullanma, polislin kolluk kuvveti olması dolayısıyla diğer kamu görevlilerinden farklı olarak sahip olduğu temel yetkisidir. PVSK'nın ek 6 ncı maddesinde öngörülen bu yetki, yeneden ve daha açık şekilde bu maddede düzenlenmiş bulunmaktadır.

İlk fıkrada, polisin, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırıkm amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkili olduğu gösterilmektedir. Buradaki direniş, polisin tüm görevlerinin ifası sırasında karşılaşılan direniş ifade etmektedir. Örneğin durdurulması gereken bir aracın durmayarak kaçtığı durumlarda, bu aracın durdurulması da bu kapsamdadır. Ayrıca zor kullanan polise, aktif şekilde direniş gösteren kişinin bu eylemi, meşru savunma kapsamında değerlendirilemeyeceğinden, bu aktif direniş, Türk Ceza Kanununun 265 inci maddesi kapsamında ayrıca suç oluşturacaktır.

İkinci fıkrada, zor kullanma yetkisinin derece ve kademeleri gösterilmektedir. Buna göre zor kullanma yetkisi; bedeni kuvvet, maddî güç ve silah kullanmadan oluşmaktadır. Bunlar, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette kullanılacaktır.

Ayrıca zor kullanmanın direnmeyle orantılı olması; aynı nitelik ve derecede değil, direnmeyi etkisiz kılacak ölçüde güç kullanımını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, zor kullanmada amaç, direnen kişileri etkisiz hale getirmektir. Kullanılacak kuvvetin derecesi, direnmenin ve saldırının derecesine bağlıdır. Direnme ne kadar fazla ise, kullanılacak kuvvetin derecesi de o kadar fazla olacaktır. Polis, etkisiz hale getirme için sahip olduğu metotlara kademeli olarak başvuracak, polisin seçtiği metodun, her zaman, derece olarak direnmeden üstün olması gerekecektir. Aksi takdirde, saldırı ve direncin etkisiz hale gelmesi söz konusu olamayacaktır. Dolayısıyla bu madde kapsamında zor kullanma yetkisi, direnme veya saldırıda kullanılan ile aynı nitelikte zor veya silah kullanılması anlamında yorumlanamaz. Polis, direnme veya saldırıyı defedecek üstünlükte zor veya silah kullanır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, bedeni kuvvet ve maddi gücün ne olduğu gösterilmektedir. Zor kullanma sırasında, bedeni kuvvetin dışında; fıkrada belirtildiği gibi kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçları maddî güç olarak kullanılabilirlerdir.

Dördüncü fıkraya göre, zor kullanmadan önce, doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarı yapılacaktır; ancak direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilirlerdir.

Polisin, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla üçüncü fıkranın (b) bendi kapsamındaki araç ve gereçlerden hangisini kullanacağını ve zorun derecesini kendisinin takdir ve tayin edeceği; ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile üçüncü fıkranın (b) bendi kapsamındaki araç ve gereçlerden hangisinin kullanılacağını müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edileceği de beşinci fıkrada düzenlenmiştir.

Altıncı fıkrada da, polisin, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunacağı belirtilmiş bulunmaktadır.

Zor kullanmada olduğu gibi, kolluk kuvveti olarak polisin ayırt edici yetkilerinden birisi olan silah kullanma, maddede yeniden düzenlenmektedir.

Yedinci fıkrada üç temel durumda polisin silah kullanma yetkisinin olduğu belirtilmektedir. Bunlardan ilki meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında silah kullanma; ikincisi bedeni kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direniş kırıkm amacıyla ve kırarak ölçüde silah kullanma; üçüncüsü ise yakalanması gereken kişinin yakalanması amacıyla ve yakalanmasını sağlayacak ölçüde silah kullanmadır.

Silah kullanılacak hallerden üçüncüsü olarak gösterilen durumla ilgili olarak sekizinci fıkrada ayrıca bir sınırlamaya gidilmiş; bu durumlarda öncelikle “dur” çağrısının yapılması, buna rağmen kişinin kaçması halinde uyarı amacıyla silahla ateş edilebilmesi; bu uyarı atışına rağmen hala kaçmakta ısrar etmesi ve kaçması dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde, yakalanmasının sağlanması amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilmesi öngörülmüştür.

Maddenin dokuzuncu fıkrasında da, zor veya silah kullanma yetkisinin kullanılması sırasında, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, polisin, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçü ve oranda duraksamadan silahla ateş edebileceği düzenlenmiştir.

Madde 5- Madde ile polisin, suça ilişkin ilk ham bilgiden bir şekilde haberdar olmasından başlayıp, Cumhuriyet savcısını bilgilendirmesine kadar geçecek sürede yapacağı işlemler ile bu aşamadan sonra 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre Cumhuriyet savcısını bilgilendirerek onun emir ve talimatlarına göre suç araştırmasına başlayacağına ilişkin hususlar düzenlenmektedir.

Birinci fıkrada, Ceza Muhakemesi Kanununun 158 inci maddesinin birinci fıkrası ile uyumlu bir şekilde, polise suça ilişkin ihbar ve şikâyetlerin yapılabileceği ve polisin bu ihbar ve şikâyetleri yazılı hale getireceği hususu belirtilmektedir.

İkinci fıkrada, ihbar ve şikâyeti alan polisin öncelikle bu ihbar ve şikâyetin, hayatın olağan akışına ve doğal olaylara göre gerçek olup olmadığı veya ihbar konusu olayın gerçekten var olup olmadığına ilişkin çok basit bir ön tetkik yapması hüküm altına alınmaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus; polise, ihbara ilişkin ceza muhakemesi anlamında bir araştırma yapma yetkisinin verilmediği; ancak, örneğin, ihbar konusu adresin var olup olmadığının, toprağa gömülü bedeninin insana mı, yoksa hayvana mı ait olduğunun ya da ihbar konusu suçun işlenmiş olma ihtimalinin olup olmadığının çok kısa ve basit bir şekilde tetkik edilmesi ve neticede bu bilginin doğru olduğu anlaşıldığında, soruşturma işlemlerine başlamadan; Cumhuriyet savcısına bilgi verilmesidir. Bu düzenleme ile güdülen amaç; çok basit bir incelemeyle anlaşılabilir hususlarda, daha suç olup olmadığını anlamadan her bilgide Cumhuriyet savcısını meşgul etmemek, alınması gereken acil tedbirleri almaktır.

Bu düzenlemenin esas kaynağı da, Ceza Muhakemesi Kanununun 161 inci maddesindeki “Adli kolluk görevlileri, elkoydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.” hükmüdür. Bu hükümde yer alan ve Cumhuriyet savcısına derhal bildirilecek olan “elkonulan olaylar, yakalanan kişiler ve uygulanan tedbirler”in neler olabileceğini göstermek amacıyla düzenleme öngörülmüştür. Bunların neler olacağı bu maddede gösterilmiştir. Üçüncü fıkrada, polisin suç işlendiği veya işlenmekte olduğuna ilişkin bilgi edinmesinden sonra yapacağı işlemler tamamen Ceza Muhakemesi Kanununun 161 inci maddesine uygun bir şekilde kaleme alınmış ve olay yerinde gerekli tedbirleri aldıktan sonra, polisin, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda hareket edeceği hususu vurgulanmıştır.

Dördüncü fıkrada, yapılacak araştırma sonunda edinilen bilginin bir kabahate ilişkin olduğu anlaşılırsa; konunun araştırılarak şayet polisin yaptırım uygulayabileceği bir husus ise gerekli yasal işlemin yapılacağı, polisin yaptırım uygulama yetkisinin bulunmadığı hallerde ise ilgili kuruluşça idari yaptırım uygulanmasının sağlanacağı hususu düzenlenmektedir.

Maddede ayrıca polisin suç işlendiğini öğrenmesi halinde veya bir suçla karşılaştığı suçüstü durumlarında Cumhuriyet savcısına bilgi verip emir ve talimatlarını alıncaya kadar geçen sürede al-

ması gereken acele tedbirlerin neler olduğu, Ceza Muhakemesi Kanunu ile uyumlu bir şekilde düzenlenmektedir. Beşinci fıkrada, edinilen bilgi veya alınan ihbar veya şikâyet üzerine veya kendiliğinden bir suçla karşılaşan polisin, olay yerinde kişilerin ve toplumun sağlığına ve vücut bütünlüğüne zarar gelmemesi ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin kaybolmaması ya da bozulmaması için derhâl gerekli tedbirleri alması hususu yer almaktadır.

Altıncı fıkraya göre, suç teşkil eden olaya, faillere ve tanıklara ilişkin bilgi alınmaya çalışılacak; olay yerindeki kişilerden bu hususta bilgi toplanacaktır.

Yedinci fıkrada ise, Ceza Muhakemesi Kanununun 168 inci maddesine paralel şekilde; olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan polisin, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men edeceği hususu düzenlenmektedir.

Polisin kişileri yakalamak, elkoymak üzere eşyayı koruma altına almak gibi adli görev ve yetkileri bakımından Ceza Muhakemesi Kanunundaki hükümler uygulanacağından dolayı; burada ayrıca düzenleme yapılmamıştır.

Ceza Muhakemesi Kanununda olay yeri incelemesine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla ve olay yeri incelemenin polis tarafından yerine getirilen bir işlem olması sebebiyle maddenin sekizinci fıkrasındaki ve devamındaki düzenlemeler yapılmıştır. Maddenin sekizinci fıkrasında, olay yeri incelemesinin tanımı verilmiş ve bu işlemin Cumhuriyet savcısının emriyle yapılacağı hükmüne bağlanmıştır. Olay yeri incelemesi, genel olarak; meydana gelen bir suçun aydınlatılması amacıyla, olay yerinin belirlenmesi, çeşitli bilimsel ve teknik yöntemlerle delillerin araştırılması ve tespiti, kayıt ve dokümantasyonu, toplanması, muhafazası ve ilgili yerlere gönderilmesi işlemidir. Olay yeri incelemesi, maddi deliller vasıtasıyla olayın suç olup olmadığının tespiti, suçun ve masumiyetin ispatı, fail, mağdur ve olay yeri arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla yapılır. Olay yeri incelemesi, temel ilke olarak, Cumhuriyet savcısının emriyle; soruşturma işlemlerini yürütecek birimin görevlilerinin talebi üzerine gerçekleştirilecektir. Ancak, işlemin yapılması sırasında “yazılı emir” şartı aranmamaktadır. Ceza Muhakemesi Kanununun 161 inci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında, verilecek sözlü emirler, bilahare yazılı hale getirilecektir. Öte yandan olay yeri incelemesi işlemi Cumhuriyet savcısının nezaretinde yapılabileceği gibi, Cumhuriyet savcısının emriyle doğrudan polis tarafından da yapılabilecektir. Soruşturmanın aciliyeti ve soruşturmanın mecburiyeti ilkeleri gereği, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı durumlarda, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde veya derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması, değişmesi veya bozulması ihtimalinin ortaya çıktığı durumlarda, polis amirinin emri ile de bu işlem gerçekleştirilebilecektir.

Maddeyle getirilen düzenlemelerden birisi de, olay yeri inceleme işlemi neticesinde elde edilen bulguların muhafaza altına alınmasının öngörülmesidir. Olay yerinde elde edilen ve ispat aracı olarak görülen iz ve bulgular, teknik usullerle transfer edilecek ve muhafaza altına alınacaktır. Muhafaza altına alma, elde edilen veya delil olabilecek iz ve bulguların delil niteliği taşıyıp taşımadığına ilişkin yapılan incelemelerin sonuçlanmasına kadar korunmasını veya üzerinden delil elde edilebilecek eşyanın elkoyma işlemine kadar geçici olarak alıkonulmasını ya da zilyedinin bunları kendiliğinden vermesini ifade etmektedir. Olay yerinde elde edilen iz ve bulgular, gerekli incelemeler tamamlanana kadar, muhafaza altında tutulacaktır. Bulgular üzerinde gerekli inceleme ve laboratuvar analizleri tamamlandıktan sonra, soruşturma dosyasına girmek üzere ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderileceğinden, delil olabilecek ve suç eşyası hükümlerine tabi olabilecek bulgu ve eş-

yalar için her halde elkoymaya ilişkin işlemler, ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından uygulanabilecektir. Olay yeri incelemesi sırasında genellikle, ekonomik değeri olmayan, zilyedin tasarruf veya mülkiyet hakkını ortadan kaldırmayı gerektirmeyen, malvarlığı değerine dönüştürülmeyecek ve suç eşyası hükümlerine de tabi olmayacak nitelikteki iz veya bulgular elde edilmektedir. Örneğin bir gazete kağıdı, cam yüzeyindeki parmak izi, pet şişe ve sigara izmariti gibi bulgular alıkonulmaktadır. Bu bulgular için elkoyma gibi ağır hukuki sonuçları olan tedbir yerine muhafaza altına alma tedbiri uygulanması öngörülmüştür. Ancak, ekonomik değeri olsun veya olmasın, zilyedin elinde bulundurduğu bulgu veya eşyayı vermektan imtina etmesi veya muhafaza altına alma işlemine karşı koyması durumunda ya da doğrudan elkoyma gerektiren durumlarda, usulüne uygun olarak elkoyma işlemi uygulanabilecektir.

Dokuzuncu fıkra ile olayın fiilen gerçekleştiği yer; şüpheli, sanık, mağdur veya diğer kişilere ait konut, işyeri ve diğer kapalı alanlar dahi olsa, herhangi bir ayırım yapılmaksızın, olay yeri incelemesine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Ancak açıklanan durumlar, ilgili Cumhuriyet savcısına bilgi verilmeyeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Görevli Cumhuriyet savcısı herhalde olaydan haberdar edilecektir. Maddenin dokuzuncu fıkrasında ayrıca, olay yeri incelemesi ile adli arama arasındaki fark ortaya konularak; olay yeri inceleme sırasında, olayın fiilen gerçekleştiği alanların dışında kalan, konut, işyeri ve diğer kapalı alanlarda yapılacak olay yeri inceleme işlemlerinde adli arama ve elkoymaya ilişkin hükümlerin uygulanması gerekeceği düzenlenmiştir. Örneğin bir binanın 13 numaralı dairesinde gerçekleşmiş olan tabanca ile intihar vakasında, 12 numaralı dairesinin kapısının önünde görülen kan izleri olayı aydınlatabilecek bir unsur olarak değerlendirildiğinde, o dairede de inceleme yapma ihtiyacı duyulabilecektir. Bu halde, 12 numaralı dairede yapılacak olay yeri incelemesi için, usulüne uygun olarak verilmiş hâkim veya mahkeme kararı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de Cumhuriyet savcısının yazılı emri gerekli olacaktır. Ancak bu sınırlama, kamuya açık alanlar ve araç içerisinde yapılacak incelemeler için söz konusu olmayacaktır. Örneğin, bir evin bahçesinde meydana gelen ölüm olayında, sokağa park edilmiş ve evin bahçesinin sınırları dışında kalan, ancak o olayla ilgili delil bulunabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan bir otomobil içerisinde de, herhangi bir karar veya yazılı emir aranmaksızın inceleme yapılabilecektir. Ancak burada, kuvvetli şüpheyi haklı kılacak (kan izi, kıl veya araç üzerindeki fiziksel düzensizlikler gibi) somut emarelerin bulunması gerekecektir. Aynı bulguların yandaki başka bir evde bulunması şüphesi olduğunda ise, ikinci fıkra gereğince, Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında arama ve elkoymaya ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Maddede yukarıda yer alan düzenlemeler yanında, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve buna bağlı olarak adil bir yargılamanın yapılabilmesi için gerekli argümanlardan biri olan teşhis işlemi, yasal altyapısının oluşturulması ve belli bir standarda kavuşturulması amacıyla Ceza Muhakemesi Kanununa uyumlu bir şekilde maddenin onuncu fıkrası ve devamı fıkralarında düzenlenmiştir. Mala karşı işlenen suçlar başta olmak üzere suçların büyük çoğunluğunda, şüphelinin lehine ve aleyhine olan bütün delillerin toplanması ve buna bağlı olarak etkin ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından, teşhis işlemi büyük öneme sahiptir.

Maddenin onuncu fıkrasındaki düzenlemeye göre teşhis, olaydaki failin, gözaltına alınan şüpheli ile aynı kişi olup olmadığının belirlenmesi bakımından zorunlu olması halinde, Cumhuriyet savcısının talimatıyla polis tarafından yapılan işleme denmektedir. Bu şekilde hukukî bir kavram haline gelen teşhisin; uygulamada teşhis olarak ifade edilen ve kuralları ile işleyişi uygulayıcılara göre farklılık gösteren, ancak ilgili kişinin, eşyanın veya yerin belirlenmesine yönelik olan işlemlerden farklı olduğu ortaya konulmuş; ne şekilde yapılacağı belirtilerek kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

Onbirinci fıkrada, tanıklıktan çekinme hakkına sahip olan kimselerin teşhiste bulunmaya da zorlanamayacakları ibaresi getirilerek Ceza Muhakemesi Kanununun 45 inci maddesiyle paralellik sağlanmıştır.

Maddenin devam eden fıkralarında teşhis işleminin nasıl yapılacağı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Onikinci fıkraya göre; teşhis işlemine başlanmadan önce, teşhiste bulunacak kişinin faili tarif eden beyanları bir tutanağa bağlanacaktır.

Onüçüncü fıkrada, teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin birden fazla ve aynı cinsten olması durumunda, teşhisi kolaylaştırmaya yarayan yaş, boy, ağırlık, giyinme gibi görünüşe ilişkin hususlardaki benzerliklerin bulunması, gerektiğinde de şüphelinin olay anındaki görünüşünün canlandırılması amacıyla, kıyafetinin değiştirilmesi, saç ve sakalının tıraş ettirilmesi, gözlük takılması gibi görünüşü ile ilgili gerekli değişikliklerin yapılabileceği belirtilerek, yapılan teşhis işlemi objektif kriterlere bağlanmıştır. Ayrıca teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin her birinde, teşhis sırasında bir numara bulundurulacak, yöntem kolaylığı getirilmiştir.

Onördüncü fıkrada, teşhiste bulunan kişi ile teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin birbirini görmemesi şartı getirilerek, hem teşhis odalarının şekli ve standardizasyonu konusunda bir kriter getirilmiş, hem de mağdur veya tanıkların teşhis işlemi objektif şekilde ve şüpheliden etkilenmeden (korkmadan) gerçekleştirmeleri amaçlanmıştır.

Onbeşinci fıkrada teşhis işleminin en az iki kez tekrarlanması, teşhiste bulunması istenen kişiye de, şüphelinin teşhis edilecek kişiler arasında yer almayacağına hatırlatılması zorunlu olduğu getirilerek, objektivitenin sağlanması hedeflenmiştir.

Onaltıncı fıkrada da, yapılan teşhis işleminin fotoğraflanarak ya da görüntülerinin kayda alınarak soruşturma dosyasına konması hükmü getirilerek, yapılan teşhis işleminin soruşturma ve kovuşturma aşamasında objektif delil olma niteliği kuvvetlendirilmiştir.

Onyedinci fıkrada, şüphelinin elde olmaması halinde, fotoğraf üzerinden teşhise imkân tanınarak, fotoğraf teşhisinin usulü belirtilmiştir. Buna göre tek bir fotoğraf veya aynı kişinin farklı fotoğrafları üzerinden teşhis yaptırılmayacak, değişik kişilerin fotoğraflarının aynı büyüklük ve özellikte olmaları sağlanacaktır. Bu amaçla, polis tarafından tutulmakta olan şüphelilerin fotoğraf albümlerinden veya kayıtlarından da yararlanılabilir.

Onsekizinci fıkra ile de teşhis işleminin bir tutanağa bağlanacağı hüküm altına alınmıştır.

Madde 6- İstihbaratın vazgeçilmez unsurlarından birisi de, faaliyetleri takip edilen hedef durumdaki örgütlerin ve oluşumların içerisinden bilgi alma ihtiyacıdır. Düzenleme ile, sayılan suçlarda polis her türlü istihbarat yöntem ve unsurlarından yararlanabilmesi, bu çerçevede tüm teknik imkânları kullanabilmesi, kişilerin bilgisine müracaat edebilmesi ve gerektiğinde kişilerden hizmet alabilmesine imkân sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca, elde edilen istihbarî bilgilerin, soruşturma veya kovuşturmada delil olarak kullanılmayacağı hususuna açıklık getirilmiştir.

Madde 7- PVSK'nın 3 üncü maddesi, 17 nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları ile 20 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan hükümler yeniden düzenlendiğinden madde ile bu hükümler yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 8- Yürürlük maddesidir.

Madde 9- Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

29/5/2007

Esas No.: 2/1037

Karar No.: 124

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığımızca, 24/5/2007 tarihinde tali komisyon olarak, İçişleri Komisyonuna; Esas Komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilmiş olan Sivas Milletvekili Selami UZUN ve 3 milletvekilinin “Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi(2/1037)”, Zonguldak Milletvekili Köksal TOPTAN Başkanlığında, Komisyon Başkanlık Divanı üyeleri; Başkanvekili, Isparta Milletvekili Recep ÖZEL, Sözcü, Kırıkkale Milletvekili Ramazan CAN ve Katip Üye, Kilis Milletvekili Hasan KARA ile diğer Komisyon üyeleri; Adıyaman Milletvekili Fehmi Hüsrev KUTLU, Ağrı Milletvekili Halil ÖZYOLCU, Artvin milletvekilleri Orhan YILDIZ, Yüksel ÇORBACIOĞLU, Bursa Milletvekili Mehmet KÜÇÜKAŞIK, Çorum milletvekilleri Feridun AYVAZOĞLU ile Muzaffer KÜLCÜ, Erzurum Milletvekili Mustafa Nuri AKBULUT, Gaziantep Milletvekili Mahmut DURDU, Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet YILMAZCAN, Kastamonu Milletvekili Hakkı KÖYLÜ, Malatya Milletvekili Muharrem KILIÇ, Tekirdağ Milletvekili Mehmet Nuri SAYGUN, Uşak Milletvekili Ahmet ÇAĞLAYAN ile Yozgat Milletvekili Bekir BOZDAĞ’ın ve Teklif sahiplerinden Sivas Milletvekili Selami UZUN ile Eskişehir Milletvekili Muharrem TOZÇÖKEN’in, Komisyonumuz Uzmanları Cemil TUTAL ve Mustafa DOĞANAY’ın; Hükümeti temsilen İçişleri Bakanı Osman GÜNEŞ ile Adalet, İçişleri bakanlıkları, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığının, Gazi Üniversitesi Öğretim üyeleri Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ ile Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN’in katılımlarıyla, Komisyonumuzun 27/5/2007 ve 28/5/2007 tarihli toplantılarında görüşülmüş ve geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanarak maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

Teklifin 1 inci maddesiyle, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 4 üncü maddesinden sonra gelmek üzere eklenmesi öngörülen 4/A maddesini düzenleyen söz konusu maddenin dokuzuncu fıkrasının ikinci cümlesi; uygulanan işlem bakımından ihtiyaç bulunmadığı, her kimlik sorma işleminin kayda geçirilmesinin doğru olmayacağı düşüncesiyle madde metninden çıkarılmıştır.

Teklifin 2 nci maddesiyle 2559 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde öngörülen değişikliğin ikinci fıkrasına göre, alınan parmak izlerinin münhasıran Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan bir sisteme kaydedilerek saklanması gerekmektedir. Ancak, bu hüküm, parmak izi kayıtlarına ilişkin olarak yeni bir veri tabanı oluşturmayı ve İçişleri Bakanlığının teşkilatında yeni bir birim oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Bu yapılanma, bir zaman sürecini ve daha önemlisi maliyeti yüksek bir yatırımı gerekli kılmaktadır. Bu itibarla, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde halen mevcut olan parmak izi kayıtlarına ilişkin iki ayrı veri tabanının 5 inci maddede öngörülen esaslar çerçevesinde işleyebilmesi ve gerekli güvenlik tertibatının alınabilmesi için, gerek teknik donanım gerek yazılım programları bakımından birbirleriyle uyumu-

nun ve koordinesinin sağlanması halinde, ayrı bir veri tabanı ve bu nedenle Bakanlık teşkilatında yeni bir birim oluşturmaya ihtiyaç olmayacaktır. Ancak, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde halen mevcut olan parmak izi kayıtlarına ilişkin iki ayrı veri tabanının 5 inci maddede öngörülen esaslar çerçevesinde işleyebilmesi için, bir sistem haline dönüştürülmesi ve bu sisteme bütün genel kolluk birimlerinin “on line” yoluyla doğrudan erişimini sağlayabilecek teknik donanımın da tedarik edilmesi gerekmektedir. Bu mülahazalarla, söz konusu maddenin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmıştır.

2559 sayılı Kanununun 9 uncu maddesinde değişiklik öngören Teklifin 3 üncü maddesinde aşağıdaki gerekçelerle değişiklik yapılmıştır.

Üçüncü fıkranın (d) bendi, kanun yapım tekniğine uygun olarak ve teklifin kendi içinde uyumunu sağlamak amacıyla, (ç) bendi olarak değiştirilmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasının (ç) bendinde, önleme araması yapılacak yerler arasında her derecede eğitim ve öğretim kurumları ile yüksek öğretim kurumları arasındaki farklılığın giderilmesi ve özellikle yükseköğretim kurumlarına ait binalarda önleme araması yapılmasına ihtiyaç duyulması halinde ayrıca 20 nci maddede öngörülen izin koşuluna gerek olmaksızın bunun gerçekleştirilebilmesi amacıyla değişiklik yapılmıştır.

Aynı fıkranın (d) bendinde, 2559 sayılı Kanunda mevcut olan yerleşim yerlerinin giriş ve çıkışlarında yapılan önleme aramalarının yeniden madde metnine alınmasını sağlamak amacıyla değişiklik yapılmıştır.

Eğitim ve öğretim binaları açısından yapılacak olan önleme aramalarının hakim kararına bağlı olarak yapılmasını sağlamak amacıyla beşinci fıkranın ilk cümlesinde değişiklik yapılmıştır. Keza aynı fıkranın, suçun işlenmesini önlemek amacıyla konuta veya işyerine girme yetkisinin düzenlendiği ikinci cümlesinde, işlenmekte olan suç ibaresinin kapsamını belirlemek amacıyla değişiklik yapılmıştır.

Maddenin altıncı fıkrasında yer alan “ve benzeri toplumsal etkinliklerin” ibaresi soyut ve subjektif uygulamalara imkan verecek bir düzenleme olduğundan madde metninden çıkarılmıştır.

Maddeye ayrıca, söz konusu önleme aramaları konusunda denetlenebilirliğin ve şeffaflığın sağlanması amacıyla fıkra eklenmiştir.

2559 sayılı Kanununun 16 ncı maddesinde değişiklik öngören Teklifin 4 üncü maddesinde, söz konusu maddenin sekizinci fıkrasında uygulamada ortaya çıkması muhtemel sorunların önüne geçilmesi ve fıkraya açıklık sağlanması amacıyla fıkranın birinci cümlesine “kişiye” ibaresinden sonra gelmek üzere “duyabileceği şekilde” ibaresi eklenmiş; dokuzuncu fıkrada yer alan “ve oranda” ibaresi, madde içinde uyum sağlamak amacıyla madde metninden çıkarılmıştır.

2559 sayılı Kanununun ek 6 ncı maddesinde değişiklik öngören Teklifin 5 inci maddesinde, ceza adalet sistemine ilişkin metinlerin birbirine uyumunun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

2559 sayılı Kanununun ek 7 nci maddesinde değişiklik öngören Teklifin 6 ncı maddesi böyle bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmadığı düşüncesiyle Teklif metninden çıkarılmıştır.

Teklifin 7 nci maddesi, 6 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 8 inci maddesi, 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 9 uncu maddesi, 8 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurula sunulmak üzere Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Köksal Toptan</i>	<i>Recep Özel</i>	<i>Ramazan Can</i>
Zonguldak	Isparta	Kırıkkale
Kâtip	Üye	Üye
<i>Hasan Kara</i>	<i>Fehmi Hüsvrev Kutlu</i>	<i>Halil Özyolcu</i>
Kilis	Adıyaman	Ağrı
Üye	Üye	Üye
Haluk İpek	Feridun Fikret Baloğlu	<i>Yüksel Çorbacıoğlu</i>
Ankara	Antalya	Artvin
(Toplantılara katılmadı)	(Toplantılara katılmadı)	(Karşiyım)
Üye	Üye	Üye
<i>Orhan Yıldız</i>	<i>Mehmet Küçükcaşık</i>	<i>Feridun Ayvazoğlu</i>
Artvin	Bursa	Çorum
	(Karşiyım)	(Karşı oy)
Üye	Üye	Üye
<i>Muzaffer Külcü</i>	<i>Mustafa Nuri Akbulut</i>	<i>Mahmut Durdu</i>
Çorum	Erzurum	Gaziantep
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Yılmazcan</i>	<i>Hakkı Köylü</i>	<i>Muharrem Kılıç</i>
Kahramanmaraş	Kastamonu	Malatya
		(Karşı oy)
Üye	Üye	Üye
Süleyman Sarıbaş	Orhan Eraslan	<i>Enver Yılmaz</i>
Malatya	Niğde	Ordu
(Toplantılara katılmadı)	(Toplantılara katılmadı)	
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Nuri Saygun</i>	<i>Ahmet Çağlayan</i>	<i>Bekir Bozdağ</i>
Tekirdağ	Uşak	Yozgat
(Muhalefetim vardır)		

ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Adalet Komisyonunda görüşülmüş olan ve sonuçlandırılan Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile ilgili çekincelerimiz bulunmaktadır.

Bu çekincelere ilişkin gerekçeli karşı oy yazımız ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Muharrem Kılıç

Mehmet Nuri Saygın

Feridun Ayvazoğlu

Malatya

Tekirdağ

Çorum

Mehmet Küçükbaşık

Yüksel Çorbacıoğlu

Bursa

Artvin

KARŞI OY YAZISI

Polisin Görev ve Yetkilerini Düzenleyen 2559 sayılı Yasa 1934 yılında yürürlüğe girmiş olup, gerektiği zamanlarda çeşitli kez değişikliklere uğramıştır. Son olarak Adalet ve Kalkınma Partisinin dört milletvekili tarafından yeni değişiklik teklifleri ile 24/05/2007 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur.

Öncelikle, komisyon çalışmaları sırasında gerek Bakanın, gerek İktidar Partisi milletvekillerinin, gerekse komisyon çalışmalarına katılan bürokratların ifade ettiklerine göre, bu teklif aslında bir hükümet tasarısıdır. Tasarı niteliğindeki bir çalışmanın teklife dönüştürülerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmasının, bir tek haklı gerekçesi zaman kazanmaktır. Ülkemizde asayişe yönelik ciddi sıkıntıların olduğu bir gerçektir. Ancak, bu sıkıntılar bugün ortaya çıkmamıştır. 59. Hükümet döneminde, uzun zamandır bu sıkıntılar mevcuttur. Hal böyle olunca çok daha önceden böylesine ilişkin bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu açıktır. Zamanında böyle bir düzenlemeyi yapmayan, TBMM çalışmalarının sonlanmak üzere olduğu bir süreçte, inceleme ve değerlendirmeye yeterince fırsat vermeden, yasa teklifinin gündeme alınması doğru bir yaklaşım olmamıştır. Yasa teklifi ile ilgili komisyon çalışmalarında sağlıklı bir görüş birliği sağlanamamıştır, ama alınan diktetik gereği birliktelik sağlanamamış olmasına rağmen teklif kabul edilmiştir.

Birlikteliğin sağlanamaması, ciddi görüş ayrılıklarının olması nedenlerine dayalı olarak tarafımızdan acilen bir alt komisyon kurulması ve bu yolla fikir birliğine varılmasının doğru olacağı iddia edilmiş ama alt komisyon kurulması teklifimiz iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile ret edilmiştir.

Ülkemizde yaşanan asayiş sorunlarının vatandaşlarımızı da ciddi anlamda etkilediği, hatta bu nedenlerle ülke boyutunda ciddi huzursuzluklara neden olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Bu nedenle gerekli asayiş tedbirlerinin alınabilmesine yönelik bir düzenlemeye mutlak ihtiyaç vardır.

Bu düzenleme yapılırken alınacak tedbirlerle vatandaşın temel hak ve özgürlükleri konularının çok titizlikle irdelenmesi gerekmektedir. Asayiş önlemek adına temel hak ve özgürlüklerin haksız yere kısıtlanması doğru olmayacaktır. Bu nedenle çok hassas olan dengenin sağlanması şarttır. Ancak yasa teklifinin bu dengeleri koruyamadığı ve yer yer temel hak ve özgürlükler açısından engelleyici ve kısıtlayıcı olduğu görülmektedir.

İşte bu nedenledir ki teklifin yapılan değişiklikler sonucu şekil alan son haline onay vermemiz vatandaşların haklarını korumak adına mümkün değildir.

Komisyonadaki iddialara göre bir buçuk yıldır bu düzenlemelerle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ama ne ilginçtir ki asayiş temini hususunda görevli emniyet genel müdürlüğü yetkilileri ile Jandar-

ma Genel Komutanlığı yetkilileri arasında bile net bir fikir birliği sağlamak mümkün olamamıştır. Bu durumda ya bir buçuk yıldır süren çalışma yapıldığı iddiaları doğru değildir, ya da inanılmaz derecede başarısız ve hiç üretken olmayan bir çalışma düzeni içinde düzenleme işlemleri yürütülmüştür.

Genel anlamdaki bu çekincelerimizi ifade ettikten sonra, değişiklik metnine ilişkin çekincele-
rimizi belirtecek olursak;

1) Teklif CMK ile uyumlu olarak hazırlanmamıştır. Yargının yetkileri kısmen baypas edilmiş birçok konuda Cumhuriyet Savcısından izin almaktan vazgeçilmiş ve yetki Mülki Amire devredilmiştir. Bu düşüncenin Anayasamızdaki hukuk devleti olma niteliğimizi örselediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

2) Çerçeve birinci maddenin altıncı fıkrasındaki son cümle üzerinde, birçok görüşme yapılmış olmasına rağmen, görüş birliğine varılamamış, bunun üzerine bu konudaki bütün tartışmalar yok sayılarak metin aynen kabul edilmiştir.

3) Çerçeve ikinci maddede parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması düzenlenmektedir. Bu maddede kimlerin parmak izi fotoğraflarının alınacağı konusunda ortak bir anlayış belirlenememiştir. Özellikle Jandarma Genel Komutanlığının yetkilileri bu düzenlemeyi doğru bulmamışlar. Komisyonadaki Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekilleri olarak maddenin bu şekliyle onaylanmasının söz konusu olamayacağı, ciddi anlamda bir fişleme gayretine evet diyemeyeceğimizi ifade ettik. Özellikle sürücü belgesi, pasaport gibi belgelerin alınması için talepte bulunacak vatandaşlarımızın, böyle bir uygulama ile fişlenmesini haklı bulmadık. Aynı maddede göz altına alınan kişilerin parmak izi kaydının alınmasını CMK sistemi içinde değerlendirmemiz gerektiğini, göz altına alınanın süreç içinde suçsuzluğunu kanıtlaması halinde bu kayıtların ortadan kaldırılmasının gerekliliğini ifade etmemize rağmen, CMK'ya tamamen aykırı olarak bir düzenleme yapılmıştır. Böylece mevzuatta birbirine aykırı hükümler taşıyan, yasa zenginliğine bir yenisinin eklenmesine sebep olunmuştur.

4) Çerçeve dördüncü maddede zor ve silah kullanma yöntemleri belirlenirken, direnmenin mahiyeti ve derecesi ile ilgili hiçbir somut belirleme yapılmamış ve takdir yetkisi doğrudan bireysel olarak polise bırakılmıştır. Bu konuda en azından bir yönetmelik çıkartılarak, yukarıda da bahsettiğimiz o hassas çizginin korunmasını sağlamak gerekirdi. Ancak bu konudaki taleplerimiz de reddedilerek, hukuk devleti niteliğinden asayiş sıkıntılarımızı bahane ederek uzaklaşmamıza neden olundu.

Konuyu Terörle Mücadeleye Yönelik olarak değerlendirmeye almak, bu nedenlerle iddialarımızın siyasetten çarpıtılmaya çalışılmasından kaçınılmak gerekir. Çünkü, terörle mücadele konusunda sadece asayiş tedbirlerinin yeterli olmadığı hepimiz için bir gerçektir. Özellikle terörün uluslar arası boyutunda başarılı çalışmaların yapılmaması halinde, arzulanan sonucu almak mümkün olmayacaktır. Bu konuya değinmişken uluslar arası boyutta 59. hükümetin yapmış olduğu çalışmaların ciddi anlamda başarısız olduğunu söylemeden geçemeyiz.

5) Teklifte ilgili olarak, gerekli altyapı çalışmalarının yapılmamış olduğu da açıktır. Son günlerde ulusal basında bu yasa teklifi ile ilgili olarak çıkan yazılar, teklifi eleştirmekte, "Polis Diktatörlüğü" gibi manşetler öne çıkmaktadır. İlgili kurumlarla görüşülmeden, kamuoyunda tartışılmadan, kısacası toplum onayını almadan yaşama geçirilmesi, emanet bir elbise gibi yürürlükte kaldığı sürece sırtacaktır.

SONUÇ OLARAK;

Zaman yetersizliği, haklı bir gerekçeymiş gibi gösterilerek, hatalarla dolu bu teklifin yasallaşmasına onay vermemiz mümkün değildir. Bilinmelidir ki 22. Dönem Parlamentosundan sonra 23. Dönem gelecektir. Devlet kurumlarında görev devamlılık gerektirir. Bizden sonrakiler yapamaz mantığı ile yola çıkarak, böylesine düzenlemelerin yapılması, devlet geleneklerimizle de bağdaşmaz. Bu nedenle, uygulamadan vazgeçilmesi gerekmektedir. Sırf kanun çıkarmış olmak adına, hatalarla dolu bir düzenlemenin hukuk sistemimize dahil edilmesi hiçbir kurum ve kişi için yararlı olamaz.

Teklifin kabul edilmesi halinde ısrarla anlatmaya çalıştığımız, Anayasamızdan kaynaklanan temel hak ve özgürlükler ile asayiş tedbirlerini alacak kurumlar arasında bulunması gereken hassas dengeler altüst olacaktır. Bu dahi toplumsal huzuru korumak iddiası ile ortaya konan bu teklif ile birlikte toplumsal huzurun ne denli yara alacağını en açık kanıttır.

SİVAS MİLLETVEKİLİ SELAMİ UZUN VE
3 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ
POLİS VAZİFE VE SALÂHİYET KANU-
NUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 4 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 4/A maddesi eklenmiştir.

“Durdurma ve kimlik sorma

MADDE 4/A- Polis, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

Polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.

Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamaz.

Durdurma sebebinin ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına za-

ADALET KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN
POLİS VAZİFE VE SALÂHİYET KANU-
NUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 4 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 4/A maddesi eklenmiştir.

“Durdurma ve kimlik sorma

MADDE 4/A- Polis, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

Polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.

Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamaz.

Durdurma sebebinin ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına za-

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

rar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Ancak bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.

Bu Kanun ve diğer kanunların verdiği görevlerin yerine getirilmesi sırasında, polis tarafından gerekli işlemler için durdurulan kişiler ve araçlarla ilgili hükümler saklıdır.

Polis, görevini yerine getirirken, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilere kimliğini sorabilir. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

Polis, kimlik sorgulaması süresince kişiyi ve aracı bekletebilir. Bu sorgulama işlemi sırasında kimlik bilgileri kayda geçirilebilir.

Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılmacaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

Nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği tespit edilemeyen kişilerin nüfusa kayıtlarının temini için gerekli işlemler yapıldıktan sonra, 5 inci maddeye göre fotoğraf ve parmak izi tespit edilerek kayda alınır.

Kimliği tespit edilemeyen kişinin yabancı olduğunun anlaşılması halinde, 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.”

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

rar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Ancak bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.

Bu Kanun ve diğer kanunların verdiği görevlerin yerine getirilmesi sırasında, polis tarafından gerekli işlemler için durdurulan kişiler ve araçlarla ilgili hükümler saklıdır.

Polis, görevini yerine getirirken, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilere kimliğini sorabilir. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

Polis, kimlik sorgulaması süresince kişiyi ve aracı bekletebilir.

Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılmacaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

Nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği tespit edilemeyen kişilerin nüfusa kayıtlarının temini için gerekli işlemler yapıldıktan sonra, 5 inci maddeye göre fotoğraf ve parmak izi tespit edilerek kayda alınır.

Kimliği tespit edilemeyen kişinin yabancı olduğunun anlaşılması halinde, 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.”

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 2- 2559 sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması
MADDE 5- Polis;

- a) Gönüllü,
 - b) Her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunan,
 - c) Başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen,
 - ç) Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan,
 - d) Sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı,
 - e) Gözaltına alınan,
- kişilerin parmak izini alır.

Birinci fıkraya göre alınan parmak izleri, münhasıran Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan bir sisteme kaydedilerek saklanır. Parmak izi, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek suretiyle sisteme kaydedilir. Ancak, parmak izinin hangi sebeple alındığı sisteme kaydedilmez.

Olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izleri, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar, ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 21 inci maddesi hükümlerine göre alınan parmak izleri de bu sisteme kaydedilir.

(a) bendi hariç birinci fıkra ile dördüncü fıkra kapsamına giren kişilerin ayrıca fotoğrafları alınarak, ikinci fıkrada belirlenen esaslara uygun olarak parmak izi ile birlikte sisteme kaydedilir.

Bu sistemde yer alan bilgiler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan so-

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 2- 2559 sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması
MADDE 5- Polis;

- a) Gönüllü,
 - b) Her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunan,
 - c) Başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen,
 - ç) Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan,
 - d) Sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı,
 - e) Gözaltına alınan,
- kişilerin parmak izini alır.

Parmak izi, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek suretiyle parmak izini alan genel kolluk birimlerine ait mevcut sisteme kaydedilir. Ancak, parmak izinin hangi sebeple alındığı sisteme kaydedilmez.

Olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izleri, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar, ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 21 inci maddesi hükümlerine göre alınan parmak izleri de bu sisteme kaydedilir.

(a) bendi hariç birinci fıkra ile dördüncü fıkra kapsamına giren kişilerin ayrıca fotoğrafları alınarak, ikinci fıkrada belirlenen esaslara uygun olarak parmak izi ile birlikte sisteme kaydedilir.

Bu sistemde yer alan bilgiler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

ruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla, mahkeme, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabilir.

Kolluk birimleri, kimlik tespiti yapmak ya da olay yerinden alınan parmak izini karşılaştırmak amacıyla doğrudan bu sistemle bağlantı kurabilir.

Sistemde kayıtlı bilgilerin hangi kamu görevlisi tarafından ve ne amaçla kullanıldığının denetlenebilmesine imkân tanıyan bir güvenlik sistemi kurulur.

Sistemde yer alan kayıtlar gizlidir; altıncı ve yedinci fıkralarda belirlenen amaçlar dışında kullanılamaz.

Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir.

Parmak izi ile fotoğrafların sistemde kaydedilmesi ve saklanması ile bu kayıtlardan yararlanmaya ilişkin diğer esas ve usuller, İçişleri Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığının görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 3- 2559 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Önleme araması

MADDE 9- Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar.

Arama talep yazısında, arama için makul sebeplerin oluştuğunun gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla, mahkeme, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabilir.

Kolluk birimleri, kimlik tespiti yapmak ya da olay yerinden alınan parmak izini karşılaştırmak amacıyla doğrudan bu sistemle bağlantı kurabilir.

Sistemde kayıtlı bilgilerin hangi kamu görevlisi tarafından ve ne amaçla kullanıldığının denetlenebilmesine imkân tanıyan bir güvenlik sistemi kurulur.

Sistemde yer alan kayıtlar gizlidir; altıncı ve yedinci fıkralarda belirlenen amaçlar dışında kullanılamaz.

Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir.

Parmak izi ile fotoğrafların sistemde kaydedilmesi ve saklanması ile bu kayıtlardan yararlanmaya ilişkin diğer esas ve usuller, İçişleri Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığının görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 3- 2559 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Önleme araması

MADDE 9- Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar.

Arama talep yazısında, arama için makul sebeplerin oluştuğunun gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir.

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

Arama kararında veya emrinde;

- a) Aramanın sebebi,
- b) Aramanın konusu ve kapsamı,
- c) Aramanın yapılacağı yer,
- d) Aramanın yapılacağı zaman ve geçerli

olacağı süre,
belirtilir.

Önleme araması aşağıdaki yerlerde yapılabilir:

a) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerde veya yakın çevresinde.

b) Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya sendikaların genel kurul toplantılarının yapıldığı yerin yakın çevresinde.

c) Halkın topluca bulunduğu veya toplanabileceği yerlerde.

ç) Öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması için her derecede öğretim ve eğitim kurumlarının ve 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (A) bendindeki koşula uygun olarak girilecek yüksek öğretim kurumlarının içinde, bunların yakın çevreleri ile giriş ve çıkışlarında.

d) Umumî veya umuma açık yerlerde.

e) Her türlü toplu taşıma araçlarında, seyreden taşıtlarda.

Konutta önleme araması yapılamaz; kamuya açık olmayan işyerleri ve diğer kapalı alanlardaki önleme araması ise ancak hâkim kararıyla yapılabilir. Ancak polis, kişilerin hayatı veya vücut bütünlüğüne karşı işlenmesi muhakkak olarak öngörülen ya da işlenmekte olan bir suçun önlenmesi amacıyla, ayrıca bir karar veya emre gerek olmaksızın ve yardım istenmiş olup olmamasına bakılmaksızın kişilerin konutuna ve işyerine girebilir.

Spor karşılaşması, miting, konser, festival, toplantı ve gösteri yürüyüşü ve benzeri toplumsal etkinliklerin düzenlendiği veya aniden toplulukların oluştuğu hallerde gecikmesinde sakınca bulunan hâl var sayılır.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Arama kararında veya emrinde;

- a) Aramanın sebebi,
- b) Aramanın konusu ve kapsamı,
- c) Aramanın yapılacağı yer,
- ç) Aramanın yapılacağı zaman ve geçerli

olacağı süre,
belirtilir.

Önleme araması aşağıdaki yerlerde yapılabilir:

a) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerde veya yakın çevresinde.

b) Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya sendikaların genel kurul toplantılarının yapıldığı yerin yakın çevresinde.

c) Halkın topluca bulunduğu veya toplanabileceği yerlerde.

ç) Öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması için her derecede öğretim ve eğitim kurumlarının ve 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (A) bendindeki koşul aranmaksızın yüksek öğretim kurumlarının içinde, bunların yakın çevreleri ile giriş ve çıkışlarında.

d) Umumî veya umuma açık yerlerde, yerleşim yerlerinin giriş ve çıkışlarında.

e) Her türlü toplu taşıma araçlarında, seyreden taşıtlarda.

Konutta önleme araması yapılamaz; kamuya açık olmayan işyerleri, eğitim ve öğretim binaları ve diğer kapalı alanlardaki önleme araması ise ancak hâkim kararıyla yapılabilir. Ancak polis, kişilerin hayatı veya vücut bütünlüğüne karşı işlenmesi muhakkak olarak öngörülen ya da bu değerlere karşı işlenmekte olan bir suçun önlenmesi amacıyla, ayrıca bir karar veya emre gerek olmaksızın ve yardım istenmiş olup olmamasına bakılmaksızın kişilerin konutuna ve işyerine girebilir.

Spor karşılaşması, miting, konser, festival, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği veya aniden toplulukların oluştuğu hallerde gecikmesinde sakınca bulunan hâl var sayılır.

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

Polis, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla güvenliğini sağladığı bina ve tesislere gelenlerin; unvan, sıfat veya görevlerine, diğer özel kanunlarla kendilerine tanınan istisnalara ve herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla, gerektiğinde el ile kontrol etmeye ve aramaya yetkilidir. Bu yerlere girmek isteyenler kimliklerini sorulmaksızın ibraz etmek zorundadırlar.”

MADDE 4- 2559 sayılı Kanununun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Zor ve silah kullanma

MADDE 16- Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnmenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedeni kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü,

b) Maddi güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Polis, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla güvenliğini sağladığı bina ve tesislere gelenlerin; unvan, sıfat veya görevlerine, diğer özel kanunlarla kendilerine tanınan istisnalara ve herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla, gerektiğinde el ile kontrol etmeye ve aramaya yetkilidir. Bu yerlere girmek isteyenler kimliklerini sorulmaksızın ibraz etmek zorundadırlar.

Önleme aramasının sonucu, arama kararı veya emri veren merci veya makama bir tutanakla bildirilir.”

MADDE 4- 2559 sayılı Kanununun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Zor ve silah kullanma

MADDE 16- Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnmenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedeni kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü,

b) Maddi güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,

b) Bedeni kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,

c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,

silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye “dur” çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise, kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılmak ölçü ve oranda duraksamadan silahla ateş edebilir.”

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,

b) Bedeni kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,

c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,

silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde “dur” çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise, kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılmak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir.”

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 5- 2559 sayılı Kanunun ek 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adli görev ve yetkiler

EK MADDE 6- Polis, bu maddede yazılı görevlerinin yanında, Ceza Muhakemesi Kanunu ve diğer mevzuatta yazılı soruşturma işlemlerine ilişkin görevleri de yerine getirir.

Polis, bir suça ilişkin olarak kendisine yapılan sözlü ihbar ve şikâyetleri ve görevi sırasında öğrendiği suça ilişkin bilgileri yazılı hale getirir.

Bir suç işlendiği veya işlenmekte olduğu bilgisini edinen polis, bu bilginin tetkikinin ardından, doğruluğunun anlaşılması halinde, el koyduğu olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhâl Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerine başlar. Bu sırada olay yerinin korunması, faillerin ele geçirilmesi ve delillerin tespiti ile ilgili olarak, bu maddede belirtilen acele tedbirleri almak zorundadır.

Yapılacak araştırma sonunda edinilen bilginin bir kabahate ilişkin olduğu hallerde, konu araştırılarak gerekli yasal işlem yapılır veya yapılması sağlanır.

Edinilen bilgi veya alınan ihbar veya şikâyet üzerine veya kendiliğinden bir suçla karşılaşan polis, olay yerinde kişilerin ve toplumun sağlığına, vücut bütünlüğüne veya malvarlığına zarar gelmemesi ve suçun delillerinin kaybolmaması ya da bozulmaması için derhâl gerekli tedbirleri alır.

Polis; olayı, şüphelileri ve tanıkları belirlemeye çalışır.

Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan polis, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 5- 2559 sayılı Kanunun ek 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Adli görev ve yetkiler

EK MADDE 6- Polis, bu maddede yazılı görevlerinin yanında, Ceza Muhakemesi Kanunu ve diğer mevzuatta yazılı soruşturma işlemlerine ilişkin görevleri de yerine getirir.

Polis, bir suça ilişkin olarak kendisine yapılan sözlü ihbar ve şikâyetleri ve görevi sırasında öğrendiği suça ilişkin bilgileri yazılı hale getirir.

Edinilen bilgi veya alınan ihbar veya şikâyet üzerine veya kendiliğinden bir suçla karşılaşan polis, olay yerinde kişilerin ve toplumun sağlığına, vücut bütünlüğüne veya malvarlığına zarar gelmemesi ve suçun delillerinin kaybolmaması ya da bozulmaması için derhâl gerekli tedbirleri alır.

Bir suç işlendiği veya işlenmekte olduğu bilgisini edinen polis, bu bilginin tetkikinin ardından, gerçek olduğunun anlaşılması halinde el koyduğu olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhâl Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerini yapar. Bu sırada olay yerinin korunması, faillerin ele geçirilmesi ve delillerin tespiti ile ilgili olarak, bu maddede belirtilen acele tedbirleri almak zorundadır.

Yapılacak araştırma sonunda edinilen bilginin bir kabahate ilişkin olduğu hallerde, konu araştırılarak gerekli yasal işlem yapılır veya yapılması sağlanır.

Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan polis, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder.

Polis, suçun delillerini tespit etmek amacıyla, Cumhuriyet savcısının emriyle olay yerinde gerekli inceleme ve teknik araştırmaları yapar, delilleri tespit eder, muhafaza altına alır ve incelenmek üzere ilgili yerlere gönderir.

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

Polis, suçun delillerini tespit etmek amacıyla, Cumhuriyet savcısının emriyle olay yerinde gerekli inceleme ve teknik araştırmaları yapar, delilleri tespit eder, muhafaza altına alır ve incelenmek üzere ilgili yerlere gönderir.

Olay yeri dışında kalan ve o suçla ilişkin delil elde edilebileceği yönünde kuvvetli şüphesebebi bulunan konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda yapılacak işlemler için Ceza Muhakemesi Kanununun arama ve elkoymaya ilişkin hükümleri uygulanır.

Polis, olaydaki failin, gözaltına alınan şüpheli ile aynı kişi olup olmadığının belirlenmesi bakımından zorunlu olması halinde, Cumhuriyet savcısının talimatıyla teşhis yaptırabilir.

Tanıklıktan çekinebilecek olanlar, teşhiste bulunmaya zorlanamaz.

İşleme başlanmadan önce, teşhiste bulunacak kişinin faili tarif eden beyanları tutanağa bağlanır.

Teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin birden fazla ve aynı cinsten olması, aralarında yaş, boy, ağırlık, giyinme gibi görünüşe ilişkin hususlarda benzerlik bulunması gerekir. Teşhis için gerekli olması halinde, şüphelinin görünüşü ile ilgili gerekli değişiklikler yapılabilir. Teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin her birinde, teşhis sırasında bir numara bulundurulur.

Teşhiste bulunan kişi ile teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin birbirini görmemesi gerekir.

Teşhis işlemi en az iki kez tekrarlanır ve teşhiste bulunması istenen kişiye, şüphelinin teşhis edilecek kişiler arasında yer almıyor olabileceği hatırlatılır.

Teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin, bu işlem sırasında birlikte fotoğrafları çekilerek veya görüntüleri kayda alınarak, soruşturma dosyasına konur.

Şüphelinin fotoğrafı üzerinden de teşhis yaptırılabilir. Ancak tek bir fotoğraf veya aynı kişinin farklı fotoğrafları üzerinden teşhis yap-

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Olay yeri dışında kalan ve o suçla ilişkin delil elde edilebileceği yönünde kuvvetli şüphesebebi bulunan konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda yapılacak işlemler için Ceza Muhakemesi Kanununun arama ve elkoymaya ilişkin hükümleri uygulanır.

Polis, olaydaki failin, gözaltına alınan şüpheli ile aynı kişi olup olmadığının belirlenmesi bakımından zorunlu olması halinde, Cumhuriyet savcısının talimatıyla teşhis yaptırabilir.

Tanıklıktan çekinebilecek olanlar, teşhiste bulunmaya zorlanamaz.

İşleme başlanmadan önce, teşhiste bulunacak kişinin faili tarif eden beyanları tutanağa bağlanır.

Teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin birden fazla ve aynı cinsten olması, aralarında yaş, boy, ağırlık, giyinme gibi görünüşe ilişkin hususlarda benzerlik bulunması gerekir. Teşhis için gerekli olması halinde, şüphelinin görünüşü ile ilgili gerekli değişiklikler yapılabilir. Teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin her birinde, teşhis sırasında bir numara bulundurulur.

Teşhiste bulunan kişi ile teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin birbirini görmemesi gerekir.

Teşhis işlemi en az iki kez tekrarlanır ve teşhiste bulunması istenen kişiye, şüphelinin teşhis edilecek kişiler arasında yer almıyor olabileceği hatırlatılır.

Teşhis işlemine tabi tutulan kişilerin, bu işlem sırasında birlikte fotoğrafları çekilerek veya görüntüleri kayda alınarak, soruşturma dosyasına konur.

Şüphelinin fotoğrafı üzerinden de teşhis yaptırılabilir. Ancak tek bir fotoğraf veya aynı kişinin farklı fotoğrafları üzerinden teşhis yaptırılmaz. Değişik kişilerin fotoğraflarının aynı büyüklük ve özellikte olmaları gerekir.

Teşhis işlemi tutanağa bağlanır.”

(Sivas Milletvekili Selami Uzun ve
3 Milletvekilinin Teklifi)

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

tırlamaz. Değişik kişilerin fotoğraflarının aynı büyüklük ve özellikte olmaları gerekir.

Teşhis işlemi tutanağa bağlanır.”

MADDE 6- 2559 sayılı Kanunun ek 7 nci maddesine birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki iki fıkra eklenmiştir.

“Polis, aşağıdaki suçların önlenmesi amacıyla istihbarat faaliyetlerinde bulunurken, her türlü beşeri ve teknik imkânlardan yararlanır:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

2) Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak (madde 220),

3) Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),

b) 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

d) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda tanımlanan terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar.

Elde edilen istihbarî bilgiler, soruşturma veya kovuşturmada delil olarak kullanılamaz.”

MADDE 7- 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi, 17 nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları ile 20 nci maddesinin birinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 8- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 6- 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi, 17 nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları ile 20 nci maddesinin birinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 7- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 8- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

